

Popis projektu

Reštaurovanie / obnova uličnej fasády - rizalitu západného priečelia a veže Kalvínskeho kostola na Hrnčiarskej ulici v Košiciach

Zámerom projektu je reštaurovanie / obnova uličnej fasády - rizalitu západného priečelia a veže Kalvínskeho kostola na Hrnčiarskej ulici v Košiciach, ktorá je značne poškodená. Je potrebná jej komplexná odborná rekonštrukcia v súlade so zachovaním pôvodného tvaroslovia architektonických prvkov a postupov v súlade s rozhodnutím KPÚ Košice.

Situovanie a pôdorys

Kostol je umiestnený na Hrnčiarskej ulici idúcej severojužným smerom, v miestach bývalého pásma hradieb mesta. Je súčasťou areálu Katovej bašty, resp. jej východného úseku. Má pôdorysný tvar nepravidelného obdĺžnika orientovaného severovýchodne. Jeho hlavný vstup je na západnej fasáde, ktorá vznikla ako rizalit s vežou, orientovaným do ulice Pri Miklušovej väznici.

Stavebno-historický vývoj a vyhodnotenie

Kostol má v hmote zachované fragmenty hradobného múra a tzv. Maľovanej brány z prvej polovice 15. storočia. J

Prepojený je oblúkmi a čiastočne doň aj zasahuje tzv. katov byt, kde bola štvorcová veža opevnenia. Neskôr bola Maľovaná brána zatvorená a bolo tu skladisko, ktoré odkúpila kalvínska náboženská obec. Od 18. júla 1805 začala stavba pod vedením prvého kurátora Juraja Farkassányiho, severná empora bola ukončená 1808, južná 1809, sieň kostola v r. 1810. Po prvýkrát sa tu konali bohoslužby v auguste resp. septembri 1811.

V roku 1853 tu bola do juhozápadnej časti kostola vstavaná veža (nápis „ALEXIMAI 1853 MOLNAR PALI(R). V roku 1855 na vežu kostola osadili renesančného kohúta z roku 1589. V roku 1895 došlo ku prestavbe kostola a klasicistickej veže, ktorá je pripisovaná často Michalovi Répáskemu. Prestavba veže je striedavo pripisovaná M. Répáskemu a Jozefovi Munkátsymu, resp. ich spolupráci. J. Munkátsy bol zároveň aj presbyterom kalvínskej cirkvi a spomína sa aj jeho osobná finančná investícia pri prestavbe veže. Na veži resp. na fasáde kostola je využité romantizujúce tvaroslovie štylizovaných stredovekých foriem, vypožičané a citované najmä z románskeho a gotického slohu.

Popis fasády a veže kostola:

Fasáda, ktorá je prezentovaná ako hlavná fasáda kostola vznikla odčlením a architektonickým premodelovaním časti západnej fasády kostola, resp. jej južného ukončenia. Završila ju veža, ktorá je pohľadovo vnímateľná ako urbanistická dominanta z Hrnčiarskej ulice aj z Hlavnej ulice či z diaľkových pohľadov. Fasáda rizalitu a veže je jedinečná použitím románskeho cementu s teracotovým tónom v prirodzenej farebnosti zmesi. Fasáda je vlastne vytvorená ako akýsi rizalit. V spodnej časti je trojosový, v šírke jednej stredovej osi je nasadený na fasádu úzky rizalit. Hlavný akcent tvorí os vstupu do kostola, vytvorená ako citácia portálovej gotickej formy. Tvorí ju predsadený portál so štítovým vimperkovým ukončením, do jeho čela je vsadený negatívny panel s motívom gotizujúceho trojlístka. Na krajoch sa štít vimperku zalamuje. Dole portál dosadá na sokel. Vytvára polkruhový vnútorný výrez niky vstupu s polkruhovým tympanónom, takisto so štukovým motívom gotického trojlístka. Dverný otvor je však priamo ukončený s drevenou kazetovanou výplňou v klasicistickom výraze, pochádzajúcim zo staršej fázy. Má originálne prvky kľučiek a štítka a pod. v duchu klasicizmu. Nad portálom je situované rozetové kruhové okno delené kružbou vo forme kvetu s ôsmimi lupeňmi, evokujúcimi románske riešenia. Bočné osi prízemnia tvoria v hladkých stenách vytvorené gotizujúce niky s dolnými podseknutím, hore so zalomenou resp. podkasanou rímsou.

Fasádu ukončuje pod vežou korunná rímsa vytvorená ako kladie so spodnou drobnou rímsou, nad tým vlysom s listovým ornamentom a hornou profilovanou vysadenou rímsou.

Zalamuje sa okolo rizalitu. Nad tým už stúpa architektúra veže, zboku podoprená päťstupňovými atikovými krídlami, na spôsob napr. nemeckej gotickej architektúry. V spodnej časti veže je združené neorománske okno so stredovým stĺpikom. Drobná rímsa oddeľuje hornú časť veže. Tu je situované veľké ozvučné okno v polkruhovitom tvare s plechovými dvojkrídlivými okenicami, s nadokennou polkruhovou rímsou prúťového profilu.

Horné ukončenie veže tvorí rímsa s priestorovo odstupňovaným oblúčkovým vlysom pokračujúcim aj na ďalšie strany veže. Nakoniec vysadená korunná rímsa ukončuje fasádu veže a tvorí podnož pre elegantný štíhly ihlan strechy veže, vo vrchole s guľou a kohútom.

Kalvínsky Kostol patrí v rámci zástavby jadra mesta k významným nehnuteľným stavebným, architektonickým a výtvarným pamiatkam. Je centrom duchovného života Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku - Maďarského cirkevného zboru Košice, umožňujúci duchovné, charitatívne, cirkevné stretávanie komunity.

Fasáda s vežou je súčasťou uličného interiéru historického centra mesta, tvorí začiatok tzv. "uličky remesiel" v rámci MPR Košice. Jednoznačne sa podieľa na zachovaní historickej podoby a atmosféry Košíc. Lokalita je vyhľadávaná a veľmi atraktívna aj z hľadiska cestovného ruchu, turizmu.

Účel a prínos

Účelom projektu je predovšetkým zachrániť a konsolidovať historické a umelecké hodnoty kultúrnej pamiatky, jej netypických a jedinečných fasád s vežou, s dôrazom na reštaurovanie originálnych prvkov. Komplexné reštaurovanie skvalitní a prezentuje charakter fasád s vežou v rámci urbanistického celku.

Časový a vecný harmonogram

V prípade fasád s vežou ako súčasťou pamiatkovo chráneného objektu v rámci MPR, je potrebné odborné reštaurovanie všetkých jeho pôvodných častí architektonického členenia, kamenných, omietkových, štukových a farebných vrstiev.

Podmienky rozhodnutia KPU sú stanovené tak, aby bol zachovaný historický charakter sakrálnej stavby, skonsolidované tvarové a materiálové charakteristiky, ozdravená celková pamiatková, umelecká a výtvarná hodnota a zachovaná autenticita.

Zo základných plôch budú odstránené druhotné vrstvy, nátery a materiálovo či technologicky nevhodné doplnky. Hmoty, ktoré sú nadmerne zasolené alebo inak poškodené bude potrebné odstrániť v celom rozsahu až po murivo. Reštaurátorský návrh obsahuje podrobný technologický opis, vrátane materiálov a záverečné riešenie, presne navrhnuté podľa profesionálneho vzorkovníka.

Predbežný časový harmonogram v návaznosti od pridelených prostriedkov.

Realizačná časť obnovy čelnej uličnej fasády bude prebiehať v mesiacoch jún – november 2018.

Stručný popis prác

Reštaurátorské práce:

Odstránenie voľných a viazaných depozitov, konsolidácia muriva a štukovej hmoty.

Doplnenie chýbajúcich časti pásovej plochy a fragmentov.

Penetrácia a farebný náter.

Plastické prvky: rímsa korunná a medzipodlažná, štuková výzdoba, parapetná rímsa.

Kamenné prvky, vstupný kamenný portál.

Kovové prvky a klampiarske práce súvisiace s fasádou.

Drevené prvky, okenné otvory, vstupný otvor.

Záverečná reštaurátorská dokumentácia.